

PRISTOLNICELE DIN COLECȚIA MOVILEANU-BOBULESCU DIN PATRIMONIUL MUZEULUI NAȚIONAL AL ȚĂRANULUI ROMÂN

Letiția-Mirela CRISTEA *

Abstract

Within the typology of religious art objects belonging to the National Museum of the Romanian Peasant, we remark a special category, that of prosthora seals. These valuable pieces, part of Movileanu-Bobulescu Collection, stand out by the scrupulousness of handwork and the complexity of details. Part of the museum's collection since 1999, when they were donated by the family of Constantin Bobulescu – a descendent of Movileanu family –, these prosthora seals, valued within different exhibitions, are unique pieces, testimonials of a long-forgotten craft and a mark of the spiritual richness of the Romanian people.

Keywords: cultural heritage, National Museum of the Romanian Peasant, prosthora seal, prosthoron, *litie*, cross, Jesus Christ, Holly Mother, crucifixion, Adam.

Cuvinte-cheie: patrimoniu cultural, Muzeul Național al Țăranului Român, pistolnic, prescură, litie, cruce, Iisus Hristos, Maica Domnului, răstignire, Adam.

Muzeul Național al Țăranului Român deține în patrimoniu o colecție valoroasă de obiecte de artă religioasă în care, alături de icoane pe sticlă, icoane pe lemn, odoare bisericești, xilogravuri și cruci, se regăsesc pistolnicele realizate de prescurarul Costache Movileanu. Acesta împreună cu familia sa au pregătit, în decursul celei de-a doua jumătăți a veacului al XIX-lea și în primele decenii ale secolului al XX-lea, prescuri și litii pentru unele biserici din Iași. Câteva astfel de obiecte s-au transmis din generație în generație ajungând la Constantin Bobulescu¹, preot și cunoscut cercetător al istoriei și al artei Bisericii Ortodoxe Române. Piese unice, de o rară frumusețe, ele au fost donate muzeului în cursul anului 1999, formând actuala Colecție Movileanu-Bobulescu.

Pistolnicul, piesă de ritual, cunoscut și sub denumirile de *prescornic*, pistornic sau de *prestolnic*, este acel sigiliu care se aplică pe

---

* Muzeul Național al Țăranului Român, București – România.

¹ <http://www.crestinortodox.ro/parinti/parintele-constantin-bobulescu-140885.html>

cele cinci prescuri aduse la proscomidie², având pe ramurile crucii sale inițialele IC XC NI KA („Iisus Hristos învinge”), care formează monograma lui Iisus. Având o formă patrulateră, pristolnicul simbolizează jertfa adusă din cele patru părți ale lumii, iar prin sacrificiul suprem Mântuitorul l-a învins pe vrăjmașul lumii. Uneori, în forma pătratului pristolnicului este înscris un cerc, acesta din urmă simbolizând dumnezeirea lui Iisus, iar împreună însumând ambele firi ale Lui, umană și divină³.

Numit și *pecetar*, el se aplică pe o pâine rotundă, de dimensiuni mici, numită *prescură*, *proșforă* sau *proaducere*, ce se aduce ca jertfă la proscomidie. Pristolnicul era imprimat pe patru prescuri, iar pe cea de-a cincea era ștanțat sigiliul Maicii Domnului – „M” de la Maria – încadrat într-un triunghi. Înainte se aducea doar o pâine; astăzi, numărul lor a crescut, ajungând la cinci sau șapte prescuri, număr simbolic referindu-se la numărul pâinilor cu care Iisus a săturat 5000 de oameni⁴. Așa cum ele au potolit foamea trupească, așa și pâinea de jertfă prin Sfânta Euharistie potolește foamea spirituală a creștinilor, aducându-i mai aproape de mântuire. Numărul cinci face referire și la rănilor Domnului, iar celălalt la simbolistica numărului sfânt șapte⁵.

Conform Sfântului Ioan Hrisostom, prescura reprezintă corpul terestru al Mântuitorului, făina (din grâu curat) simbolizând trupul, dospeala – sufletul, sarea – mintea, iar apa – spiritul. Ea mai este și antitipul pâinii de jertfă adusă de Melchisedec în Vechiul Testament, al manei din pustiu, dar și al pâinii de la Cina cea de Taină⁶. Alături de vin, pâinea primea de la Iisus marea cinste de a-i reprezenta trupul, amintind tuturor credincioșilor, în acest fel, de sacrificiul făcut de El pentru spălarea păcatelor omenirii⁷.

² Conform <https://doxologia.ro/viata-bisericii/interviu/ce-este-sfanta-proscomidie>, proscomidia (gr. προσκομιδή, ἦ – proskomidi, i, de la προσκομιζειν – proskomizein = a aduce, a pune înainte, a oferi) este ritualul sau rânduiala introductivă a Sfintei și Dumnezeieștii Liturghii, care constă în pregătirea și binecuvântarea (afierosirea) Cinstitelor Daruri, adică a materiei (pâinea și vinul) jertfei liturgice.

³ Pr. Victor Aga, *Simbolica biblică și creștină. Dicționar enciclopedic (cu istorie, tradiții, legende, folclor)*, Timișoara, Editura „Învierea”, 2005, p. 303.

⁴ Ioan, 6, 9-10.

⁵ Mai multe detalii privind simbolistica numărului 7 pentru creștini se găsesc la Pr. Victor Aga, *op.cit.*, p. 370; Julien Behaeghel, *Biblia în lumina simbolurilor*. Traducere de Rita Chirian, Pitești, Editura Paralela 45, 2010, p. 174-178.

⁶ Pr. Victor Aga, *op. cit.*, p. 301-302.

⁷ Oana Lucia Dimitriu, Roxana Balaci, *Colecția de pistornice Movileanu-Bobulescu*. Îndrumător științific: Acad. Răzvan Teodorescu, Iași, Editura Timpul, 1998, p. 7.

Pristolnicele pot fi imprimate și pe litii. Numite și *artoase*, cu forme asemănătoare prescurilor, ele au dimensiuni mai mari decât acestea. Ca și ele, au pe față o inscripție sau o imagine care se află în strânsă legătură cu sărbătoarea care se prăznuiește⁸.

Realizate din lemn de tei, cu dimensiuni relativ mici, fiecare având o mențiune inscripționată ce atestă numele meșterului, precum și relația dintre el și deținător („De la moșu Costache Movileanu, fratele bunicei mele de pe mama Pr. Const. Bobulescu, Iași – Tătărași; Moldova”), pristolnicele se diferențiază nu prin pecete (IC XC NI KA), ci prin imaginile incizate și prin complexitatea și finețea detaliilor. Lor li se adaugă inscripții care dau lămuriri despre temele abordate (fig. 1 – „Sfântul Arhanghel Mihail”; fig. 6 și fig. 7 – „Cel ce faci îngerii tăi duhuri și slugile tale pară de foc”) sau data confecționării acestor piese (fig. 4 – 18 iulie 1871; fig. 5 – 14 februarie 1874).

O piesă deosebit de valoroasă este pristolnicul dublu pentru prescuri (fig. 1) ce îl înfățișează pe Arhanghelul Mihail purtând platoșă și veșminte de luptă, având aripile larg desfăcute. În mâna dreaptă ține un bucium, iar în stânga o sabie curbată, cu mânerul sub formă de cruce. Deasupra buciumului apare sufletul creștinului, al cărui trup neînsuflețit stă la picioarele arhanghelului. Întreaga scenă este înscrisă într-un cerc. Straietele, aripile și nimbul sfântului sunt reliefate prin succesiuni de linii incizate. La poalele hainei se termină cu un șir de arce de cerc. Pe revers mânerul preia funcția de pecete și este decorat cu o cruce dreaptă ce înscrisie monograma lui Iisus.

Dincolo de imagine, fiecare element are o simbolistică aparte, adeseori provenită din legendele populare ale românilor. Astfel, și Arhanghelul Mihail a fost la început un simplu om, care s-a îndrăgostit și apoi s-a căsătorit cu aleasa inimii lui. „El credea că are să fie cel mai fericit om din lume; dar omul una se gândește și alta nemerește: Mierea Stâncuței de denaintea nunței, după cununie se prefăcu în fiere otrăvită, din viță blândă, ajunsese scorpiă afurisită. Bietul Mihaiu nu mai putea să-i între în voie: zise el hăis, ea zicea cea; zise el cea, ea zicea hăis; zicea el tunsă, ea zicea rasă; zicea el rasă, ea tunsă; ba rață, ba rățoiu și așa mai încolo”⁹. Pentru răbdarea de care a dat dovadă, Dumnezeu l-a făcut sfânt și l-a însărcinat să ia sufletele oamenilor.

⁸ *Ibidem*, p. 13.

⁹ Dr. Moses Gaster, *Literatura populară română*, București, Ig. Haimann, Librar-Editor, 1883, p. 134-135.

Nicolae Cartojan atrage atenția asupra unei legende din care reiese cum a ajuns Arhanghelul Mihail să conducă oștile îngeresti: „După ce Dumnezeu a creiat pe om, după chipul și asemănarea sa, l-a așezat în raiu și l-a împodobit cu atâta slavă, încât i se închinau toți îngerii. Lucifer, nemulțumit de aceasta, a strâns în jurul lui cetele îngeresti, a luat veșmântul, stema și steagurile Domnului și și-a așezat scaunul deasupra norilor. Dumnezeu chemă atunci pe cei patru arhangheli și, destăinuindu-le că va judeca pe îngerii răzvrățiți la o a doua venire, când nu va mai împărăți moartea pe pământ și sfătui pe arhanghelul Gavriil să plece împotriva lui Satanail. Arhanghelul nu îndrăzni, înspăimântat de puterea lui Satanail. Dumnezeu trimise atunci pe arhanghelul Mihail, care, scoborându-se la al doilea cer, își luă spata cea mare, întinse aripile lui, «ca de 40 de coți», și «bucinand», se scoborî spre pământ. Satanail, auzind buciul și zărind pe arhanghel venind spre el, își luă și el spata morții, arcul și săgețile și ieși la războiu. Arhanghelul se prefăcu că a venit să i se închine și el și să admire creațiunile lui. Satanail, încântat, îl primi cu bine și-l așeză pe scaun, alături de el. Dumnezeu deschise atunci ușile raiului și răsări soarele – după cum îl prevestise pe arhanghel – înfierbântat de șapte ori mai mult, încât aprinse munții și codrii și pământul. Satanail, dogorit de căldură, purcese cu îngerul la mare, în fundul căreia se afla un «iezer» răcoros. La țarm, Lucifer, după ce luă jurământul de credință arhanghelului, se aruncă în apă cu atâta putere, că se cutremurără adâncurile. Sf. Mihail, care atât aștepta, după ce trânti la pământ slugile lui Satanail, își luă sborul către al doilea cer cu podoabele raiului. Duhul cel rău, înțelegând că a fost amăgit, ieși din fundul «iezerei», dar Dumnezeu îngheță apa mării pe o adâncime de 200 de coți. Satanail nu se dă bătut, ci roase cu dinții ghiața și se ridică în văzduh după arhanghel. Îl ajunse aproape de cer și-l apucă de piciorul stâng și de mâna dreaptă. Sfântul Mihail, după sfatul Domnului, îl lovi cu spata și-l prăbuși în fundul mărilor. Dumnezeu așeză atunci pe Arhanghel în locul ce-l avusese mai înainte Satanail, și «multe întunerece de îngeri» veniră să slăvească pe biruitor»¹⁰.

Dar rolul cel mai important este acela de înger conducător al sufletelor oamenilor în drumul lor spre cealaltă lume¹¹, fapt întărit prin

¹⁰ Nicolae Cartojan, *Cărțile populare în literatura românească*, vol. II, București, Editura pentru Literatură și Artă, 1938, p. 35-36.

¹¹ Antoneta Olteanu, *Calendarele poporului român*, București, Editura Paideia, 2001, p. 469.

prezența trupului neînsuflețit la picioarele Arhanghelului și de a sufletului deasupra buciului. El devine îngerul morții, cel care întâmpină sufletele celor decedați imediat ce acestea părăsesc trupurile, ajutându-le să treacă de cele 24 de vămi și apărându-le cu sabia de dracii care îndrăznesc să se apropie¹². Sabia curbată, pe care o ține în mâna stângă, poate semăna cu cea numită *cimettere*, a cărei imagine este destul de frecventă în ilustrarea Sinaxarelor pe pereții bisericilor¹³.

Arhanghelul Mihail este și purtător de lumină, dar și cel care va anunța sfârșitul lumii și judecata de apoi, „trâmbițând trâmbița cea de pe urmă”¹⁴, instrument care pe pistolnicul de la Iași s-a transformat în buciul. Acesta a devenit instrumentul reprezentat, în mod special, în scenele care țin de ciclul Patimilor (în cele ale Prinderii și Batjocoririi lui Iisus, în Învierea tuturor morților, în Judecata de Apoi)¹⁵. Astfel, împreună cu Arhanghelul Gavriil, „vor buciua din buciume, ca să se trezească și să se întrupeze toți morții, pentru a se înfățișa înfricoșatei judecăți a lui Dumnezeu”¹⁶.

O altă piesă asupra căreia ne îndreptăm atenția este tot un pistolnic dublu, care are pe o față reprezentarea scenei Adormirii Maicii Domnului (fig. 3). Trupul Fecioarei, păzit de doi arhangheli cu sulite, este susținut de doi apostoli, unul situat la cap, celălalt la picioare. Maica Domnului este încadrată de două grupuri a câte trei sfinți apostoli, în poziție aplecată, de închinare. Apostolul din extrema stângă are în mână o cădelniță. În registrul superior se remarcă chipul lui Iisus, binecuvântând și încadrat în mandorlă. De o parte și cealaltă a Mântuitorului sunt doi îngeri. În registrul inferior se găsește un arhanghel cu platoșă și sabie, ce taie mâinile bătrânului necredincios, care profera injurii la adresa Sfintei Maria. Scena descrisă nu e departe de imaginea ce reiese din Viețile Sfinților fiind ulterior completată de iconografia tradițională.

¹² Romulus Antonescu, *Dicționar de simboluri și credințe tradiționale românești*, Iași, Editura Tipo Moldova, 2016, p. 459.

¹³ Ion I. Solcanu, *Artă și societate românească (sec. XIV-XVIII)*, București, Editura Enciclopedică, 2002, p. 109.

¹⁴ Romulus Antonescu, *op. cit.*, p. 460.

¹⁵ Ion I. Solcanu, *op. cit.*, p. 194.

¹⁶ Lucia Berdan, *Totemism românesc. Structuri mitice arhetipale în obiceiuri, ceremonialuri, credințe, basme*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2001, p. 143.

Conform Vieților Sfinților: „după săvârșirea tuturor tainelor mântuirii noastre și după înălțarea Domnului Iisus la ceruri, Prea Curata și Prea Binecuvântata Fecioară Maria, Maica lui și Mijlocitoarea mântuirii noastre, s-a apropiat de prea cinstita și prea slăvita ei Adormire, fiind plină de zile. Deci dorind ea să iasă din trup și să se ducă la Dumnezeu, pentru că era cuprinsă de necurmată și neconținută dumnezeiască dorință ca să vadă prea dulcea și prea dorita față a Fiului său, ea se ruga Domnului cu căldură ca să o ia pre ea la Dânsul din valea aceasta a plângerii și să o ducă în bucuriile cele de sus și nesfârșite.

Fecioara zăcea cu cinste pre patul cel împodobit, se pregătise către fericita plecare, așteptând venirea la dânsa a Fiului și Domnului ei cel prea dorit. Deodată a strălucit în casă o lumină a dumnezeieștii slave. De acea strălucire lumânările s-au întunecat, iar acoperământul casei se vedea deschis, și slava Domnului venea din cer. Atunci iată Hristosul, Împăratul slavei, cu arhangheli și cu îngeri, au vestit Prea Sfintei Fecioare Maria mai înainte că El se apropia către Prea Curata lui Maică. Ea s-a ridicat de pre pat, sârguindu-se întru întâmpinarea lui, și s-a închinat Domnului său”¹⁷.

Dar scena „Adormirii nu se bazează pe relatări scripturistice, pentru că acestea nu există, ci pe Sfânta Tradiție. Este în acord cu iconografia Bisericii, în special cu sveltina care se cântă în ziua de 15 august și în cele paisprezece zile care o preced: «Apostoli de la margini, adunându-vă aici, în satul Ghetsimani, îngropați trupul meu; și Tu, Fiule și Dumnezeu meu, primește duhul meu»¹⁸. Ghetsimani este locul despre care imnul spune că Sfinții Apostoli s-au adunat pentru a înmormânta trupul sfânt al Maicii Domnului. De asemenea, este amintit în Evanghelia după Matei (26, 36), în cea după Marcu (14, 32) și în Evanghelia după Ioan (18, 1-2), numai că Ioan se referă la această grădină ca fiind spațiul unde «Iisus mergea adesea acolo cu ucenicii Săi»¹⁹.

Prezența apostolilor în jurul Maicii Domnului face referire la un eveniment anterior care a avut loc după Înălțarea lui Iisus²⁰: „Atunci ei

¹⁷ Antoneta Olteanu, *op. cit.*, p. 368; *Viețile sfinților carii sunt prăznuiți de sfânta noastră Biserică creștină ortodoxă de răsărit*, luna august, vol. XII, București, 1906, p. 485, 486, 498-499.

¹⁸ Constantine Cavarnos, *Ghid de iconografie bizantină*. Traducere de Anca Popescu. Îngrijitor de ediție și coordonator artistic: Ștefan Ionescu-Berechet, București, Editura Sophia, 2005, p. 131.

¹⁹ *Ibidem*, p. 132.

²⁰ *Ibidem*, p. 133.

[apostolii] s-au întors la Ierusalim de la muntele ce se cheamă al Măslinilor, care este aproape de Ierusalim. [...] Și când au intrat, s-au suit în încăperea de sus, unde se adunau de obicei: Petru și Ioan și Iacov și Andrei, Filip și Toma, Bratolomeu și Matei, Iacov al lui Alfeu și Simon Zelotul și Iuda al lui Iacov. Toți aceștia, într-un cuget, stăruiau în rugăciune împreună cu femeile și cu Maria, mama lui Iisus și cu frații Lui”²¹.

Fragmentul citat arată că între Maica Domnului și apostoli a existat o strânsă legătură, ce a început odată cu Răstignirea lui Iisus, din momentul în care Prea Sfânta Fecioară și ucenicul Ioan stăteau lângă Cruce, iar Iisus i S-a adresat mai întâi ei, apoi ucenicului Său: „A zis mamei Sale: «Femeie, iată fiul tău!» Apoi a zis ucenicului: «Iată mama ta». Și din ceasul acela ucenicul a luat-o cu sine”²².

Tema Adormirii Maicii Domnului este completată cu prezența a două mâini lipite de sicriul sau catafalcul în care este depusă Prea Curata. Sunt mâinile evreului Atonie care s-a prins de sicriu dorind să-l răstoarne și astfel să împiedice procesiunea de îngropare. Arhanghelul care i-a tăiat mâinile este mesagerul lui Dumnezeu care îi pedepsește pe toți cei care uneltesc împotriva voinței lui Dumnezeu și a rânduielilor lui²³.

Complexitatea detaliilor se remarcă și în cazurile altor două pristolnice (fig. 6 și 7), ce au în centru Crucea Răstignirii, însoțită de elemente cu o bogată încărcătură simbolică. Crucea pe care a fost răstignit Iisus este fixată într-o stâncă, reprezentată schematic, în interiorul căreia apare un craniu cu două oase. Prin răstignirea lui Iisus, crucea, din instrument de ocară, a devenit lemn dătător de viață și cel mai venerat obiect sfânt, prin roadele aduse de El, iar brațele ei simbolizează cele patru virtuți: iubirea, răbdarea, ascultarea și umilința dar și cele patru daruri ale mântuirii: deschiderea cerului, biruința asupra iadului, harul și iertarea păcatului²⁴.

Element de bază al creștinismului, în jurul crucii s-au creat legende. Una dintre ele este cea care leagă crucea de pomul cunoașterii binelui și răului din rai. La moartea lui Adam, fiii lui au decis să-i facă sicriul din pomul care a dus la păcatul izgonirii oamenilor primordiali din rai. Astfel, acel copac a fost tăiat și dintr-o parte a lui a fost făcut sicriul lui Adam, restul fiind păstrat ca semn al amintirii acestui păcat, precum și al promisiunii răscumpărării omenirii din păcat. Noe, primind

²¹ Faptele Apostolilor 1, 12-14.

²² Ioan 19, 26-27.

²³ Pr. Victor Aga, *op. cit.*, p. 231.

²⁴ *Ibidem*, p. 102.

poruncă să construiască arca, s-a folosit și el de părți din acest copac. La terminarea potopului, apele au purtat bucăți din lemnul corabiei tocmai până în Țara Sfântă. Un dulgher a luat acest lemn necunoscut și a cioplit o masă mare și grea ce s-a moștenit din generație în generație până în timpul lui Iisus. După ce Mântuitorul a fost condamnat la moarte, descendentul dulgherului a făcut din acea masă o cruce mare și grea pe care a fost răstignit Hristos. Așadar, Iisus murea pe crucea făcută din lemnul păcatului adamic, lemn care devenea instrumentul ispășirii păcatelor omenirii²⁵. Adam este reprezentat, la baza crucii, ca un craniu cu două oase. Prin moartea lui Iisus pe cruce, a lui „Adam cel nou”, s-a omorât moartea provenită din păcatul lui Adam și toți oamenii au înviat spre viața veșnică²⁶.

Revenind la pristornice, precizăm faptul că în registrul superior sunt reprezentate, stilizat, soarele și luna (fig. 7). Prezența lor e conformă cu versetul „Întuneric s-a făcut peste tot pământul [...] întunecându-se soarele”²⁷, întreg universul participând la momentul Răstignirii, fiind și o constantă a ornamenticii noastre tradiționale. Alături de cruce sunt reprezentate trestia cu buretele din care i s-a dat lui Iisus să bea oțet spre a-și potoli setea, dar și lancea cu care ostașul Longinus I-a împuns coasta pentru a verifica dacă murise: „Dar venind la Iisus, dacă au văzut că deja murise, nu I-au zdrobit fluierile. Ci unul din ostași cu sulița a împuns coasta Lui și îndată a ieșit sânge și apă”²⁸.

Sângele Mântuitorului, curgând din coasta Sa pe capul lui Adam, simbolizează răscumpărarea păcatelor omenirii: „Răscumpăratu-ne-ai pe noi din blestemul Legii cu scump Sângele Tău, pe cruce pironindu-te și cu sulița împungându-Te, nemurire ai izvorât oamenilor, Mântuitorul nostru, slavă Ție!”²⁹

Prin jertfa Mântuitorului, crucea a devenit cinstită de toți creștinii, deoarece prin ea începea mântuirea omenirii. Ea marca cumpăna dintre vechi și nou, balanța dintre adevărata cinstire și falsa adorare³⁰.

²⁵ <https://parintelecalciu.wordpress.com/2008/04/07/sfanta-cruce-legenda-si-istorie>.

²⁶ Pr. Victor Aga, *op. cit.*, p. 99.

²⁷ Luca 23, 44-45.

²⁸ Ioan 19, 33-34.

²⁹ Cf. <http://www.nistea.com/postul-mare/cele-12-evanghelii-ale-patimilor-domnului.htm>; acesta este un psalm care se citește după a V-a Evanghelie a Patimilor (Matei 27, versetele 3-23).

³⁰ Pr. Alexandru M. Ioniță, *Despre Sfânta Cruce*, în „Ortodoxia”, anul LVIII, nr. 1-2, 2007, p. 188.

Din momentul condamnării la moarte prin răstignire, Iisus a purtat o cunună din spini, simbol inițial al durerilor pricinuite de păcate, devenind pentru Hristos o întruchipare a pedepsei, a torturii. El a transformat-o într-o coroană (fig. 7), semn al victoriei asupra blestemului păcatului capital. În același timp este o referire la rugul în care a fost prins berbecul adus jertfă de Avraam³¹ și la rugul din care Dumnezeu a împrumutat pe Moise³² să elibereze poporul din robie³³. Dumnezeu a ales spinul pentru a marca contrastul dintre nemernicia lumii și mărirea Tatălui ceresc, precum și ca o dovadă că și din cele mai neînsemnate lucruri poate ieși la iveală măreția Lui. Astfel, la nașterea lui Iisus, Dumnezeu a ales peștera iar la moarte cununa de spini³⁴, reprezentată în pristornicul din fig. 7 ca o adevărată coroană domnească.

Atenția acordată detaliilor se remarcă și la decorarea pristornicului „Sfântul Agneț” (fig. 5). Cuvântul agneț vine de la *agnus* (miel curat, nevinovat), Iisus fiind numit, atât în Vechiul, cât și în Noul Testament, „miel”. Agnețul este cea pârțică pătrată tăiată, în timpul primei părți a Proscomidiei, din prima prescură (unde se distinge cel mai bine literele sigiliului IS HR NI KA), care mai apoi se pune pe disc. În acest caz, agnețul semnifică Mielul cel blând, curat, care este pregătit să se jertfească pentru iertarea păcatelor omenirii³⁵.

Punerea agnețului în mijlocul discului, cu pecetea în sus, simbolizează faptul că Hristos s-a ridicat ca om cu fața spre cer, spre Tatăl, reluând comuniunea cu dumnezeirea, ce mai înainte fusese distrusă prin păcatul strămoșesc. Împungerea agnețului cu copia, de către preot, în partea cu literele IS, în timp ce rostește „Și unul din ostași cu sulița coasta Lui a împuns”, simbolizează împungerea coastei lui Iisus de către ostașul roman. Faptul că, în urma acestui act, din corpul Mântuitorului au ieșit apă și sânge este amintit de preot prin cuvintele „Și îndată a ieșit sânge și apă”, în timp ce toarnă în potir, apă și vin³⁶.

³¹ Geneza 22, 13.

³² Exod 3.

³³ Pr. Victor Aga, *op. cit.*, p. 97.

³⁴ *Ibidem*, p. 361.

³⁵ <http://www.crestinortodox.ro/liturgica/liturgia/agnetul-miridele-cadrul-sfintei-liturgii-70753.html>

³⁶ <https://doxologia.ro/viata-bisericii/liturgica/cum-se-aseaza-miridele-la-proscomidie-pe-sfantul-disc-de-ce>

După scoaterea agnețului urmează tăierea, dintr-o altă prescură, a unei miride³⁷ de formă triunghiulară pentru „cinstea și pomenirea Preasfintei Născătoare de Dumnezeu”, așezându-o în partea dreaptă a acestuia. Așezarea acestei miride, rostind „Statut-a Împărăteasa de-a dreapta Ta, în haină aurită îmbrăcată și preânfrumusețată”, simbolizează jertfa lui Iisus din cadrul Sfintei Liturghii, făcută pentru slava Maicii Sale³⁸.

În partea stângă a agnețului sunt puse miridele pentru cele nouă cete de sfinți: Sfinții Îngeri, Sfinții Prooroci, Sfinții Apostoli, Sfinții Ierarhi, Sfinții Mucenici, Sfinții Cuvioși, Sfinții Doctori fără de arginți, Sfinții drepti Părinți Ioachim și Ana și toți Sfinții, împreună cu rugăciunile Sfântului a cărui Liturghie se săvârșește, simbolizând faptul că aceștia se bucură de aceeași slavă pe care o are și Iisus, dar legătura lor nu e așa de strânsă ca cea dintre Hristos și Maica Domnului³⁹.

În registrul inferior, spre completare, este prezentă, de două ori monograma lui Iisus, fiecare fiind încadrată în câte un pătrat. În realitate, pe sfântul disc, sub agneț se mai puneau trei miride, de formă triunghiulară, mai mici decât cea a Maicii Domnului, dar mai mari decât cele nouă ale sfinților, iar mai jos se scot alte miride, separate în două grămezi mici de firimituri, destinate credincioșilor vii și morți. Scopul scoaterii acestora nu este împărtășirea din ele a credincioșilor, ci sunt puse acolo pentru a fi în apropierea Trupului Domnului. Așezarea miridelor pe întregul disc reprezintă Nunta Mielului Hristos, înconjurat de Preasfânta Născătoare de Dumnezeu și de Înainte Mergătorul, urmat de Îngeri și de Sfinți. Se poate spune că așezarea miridelor, a acelor părțicele de pâine, încadrând pe ambele părți Sfântul Agneț, reprezintă Biserica din cer, iar firimiturile de sub acesta, cele destinate tuturor credincioșilor (vii și morți), simbolizează Biserica de pe pământ⁴⁰.

Uneori, simplitatea domină, ceea ce aduce un farmec aparte. Astfel, locul cercurilor zimțate cu „dinți de lup” (fig. 2) este luat de pătratul cu zimți care încadrează simplu monograma lui Iisus (fig. 4).

³⁷ Cf. <https://dervent.ro/dictionar>. Miridele sunt părțicelele pe care preotul le scoate din prescurile (darurile) aduse la altar de credincioși, pentru pregătirea Cinstitelor Daruri pe care preotul le sfințește la Liturghie, în timpul Sfintei Euharistii.

³⁸ <https://doxologia.ro/viata-bisericii/liturgica/cum-se-aseaza-miridele-la-proscomidie-pe-sfantul-disc-de-ce>.

³⁹ Idem.

⁴⁰ Idem.

Simbolizând jertfa lui Iisus și sacrificiul suprem făcut de El pentru a spăla păcatele omenirii, pristolnicele simple sau duble, aplicate pe prescuri sau pe litii, dincolo de simbolică fac legătura dintre tradiția populară și viața religioasă, dintre viața terestră și „cea de dincolo”. Piesele realizate de meșterul ieșean Costache Movileanu, care fac astăzi parte din colecția Muzeului Național al Țăranului Român, se remarcă prin migala și complexitatea detaliilor, reprezentând piese unice, mărturii ale unui meșteșug demult uitat.

ILUSTRĂȚII*

Fig. 1. Pristolnic dublu pentru prescuri „Sfântul Arhanghel Mihail”

---

* Foto de Alice Ionescu, Muzeul Național al Țăranului Român. Toate pristornicele, în afara celor datate cu precizie, sunt din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și primele decenii ale veacului trecut, fiind utilizate în biserici din cartierul ieșean Tătărași.

Fig. 2. Pristolnic simplu

Fig. 3. Pristolnic dublu pentru prescuri „Adormirea Maicii Domnului”

Fig. 4. Pristolnic pentru prescuri și litii (datat 18 iulie 1871)

Fig. 5. Pristolnic „Sfântul Agneț” (datat 14 februarie 1874)

Fig. 6. Pristolnic cu cercuri concentrice

Fig. 7. Pristolnic